

PRAVILNIK O VARSTVU PRI DELU V GOZDARSTVU*

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

S tem pravilnikom se predpisujejo posebni varstveni ukrepi in normativi za varstvo delavcev pri opravljanju gozdnih del.

Za gozdna dela po prejšnjem odstavku se štejejo zlasti dela:

- podiranje drevja in izdelava gozdnih sortimentov;
- spravilo gozdnih sortimentov;
- nakladanje, razkladanje in prevoz gozdnih sortimentov;
- skladiščenje in dodelava gozdnih sortimentov;
- gozdno-gojitvena in gozdno-varstvena dela;
- druga dela v gozdarstvu.

2. člen

Pridobivanje gozdnih sortimentov se opravlja po sečno-spravnem načrtu oziroma po delovnem nalogu.

V načrtu oziroma delovnem nalogu iz prejšnjega odstavka morajo biti zajeti tudi posebni varstveni ukrepi in normativi, varstvena sredstva ter podatki o vodji dela, ki je odgovoren za izvajanje in zagotavljanje varstva pri takem delu.

* Uradni list SRS, št. 15-758/79 z dne 18. maja 1979.

3. člen

Podiranje drevja in izdelava gozdnih sortimentov, spravilo, nakladanje, razkladanje in prevoz gozdnih sortimentov ter dela pri skladiščenju lesa, nabiranje semena na stoječem drevju v gozdu, kleščenje stoječega drevja na drevesu ter uporaba strupenih kemičnih sredstev za varstvo rastlin, se štejejo za dela z večjo nevarnostjo za poškodbe in zdravstvene okvare.

Dela iz prejšnjega odstavka lahko opravlja samo delavec, ki je za taka dela zdravstveno sposoben, strokovno usposobljen oziroma, ki ima potrebne delovne izkušnje in je poučen ter preizkušen o varnem opravljanju takega dela.

4. člen

Pri opravljanju gozdnih del z večjo nevarnostjo za poškodbe in zdravstvene okvare morata biti na delovišču vsaj dva delavca v vidni ali slišni oddaljenosti.

5. člen

Glede na naravo gozdnih del, ki se opravljajo na prostem in pri večji izpostavljenosti delavca neugodnim vremenskim vplivom, morajo biti objekti, namenjeni za nastanitev delavcev, opremljeni s prostori in napravami za sušenje obleke in obutve ter s shrambo za orodje in opremo.

6. člen

Delavci morajo pri delih v gozdarstvu uporabljati strokovno dognana orodja, priprave in naprave, ki so zavarovane in v brezhibnem stanju.

II. PODIRANJE DREVJA IN IZDELAVA GOZDNIH SORTIMENTOV

7. člen

Podiranje drevja in izdelava gozdnih sortimentov se organizirata po načelih sodobne organizacije in tehnologije ter racionalnega dela.

8. člen

Delavci morajo biti pri podiranju razporejeni tako, da pri delu ne ogrožajo drug drugega, in da jih na nagnjenem terenu ne ogrožajo podrta drevesa ali izdelani sortimenti.

Delavci oziroma delovne skupine morajo biti med seboj oddaljeni najmanj za dve višini drevesa, na strmem terenu pa ne smejo delati drug nad drugim oziroma ena skupina nad drugo.

9. člen

Pred pričetkom dela mora delavec ugotoviti, kakšne nevarnosti mu pretijo pri delu, zlasti v okoliščinah kot so: zelo strm ali skalnat teren, nagnjena drevesa in drevesa z enostransko krošnjo, delno suha ali slabo vraščena drevesa, nagnita in votla drevesa in zelo gost sestoj.

Podiranje drevja ni dovoljeno: če piha močan veter, med nevihto, v snežnem metežu, pri gosti megli (vrh svoječega drevesa ni viden), v mraku in pri močni zmrzali.

10. člen

Pri izbiri smeri podiranja drevesa mora delavec upoštevati težišče drevesa, nagib terena, sestojne razmere, možnost umika, nadaljnjo obdelavo podrtega drevesa, pogoje za spravilo sortimentov in naravne ovire.

11. člen

Delavec mora določiti smer umika pred padajočim drevesom; smer umika je vedno nazaj, nasprotno od smeri padca drevesa, in levo ali desno vstran pod kotom do 45°.

Če delavec nima na razpolago več smeri za varen umik, določi najprej varno smer umika in šele nato smer podiranja.

12. člen

Delavec si mora zagotoviti pred začetkom podiranja drevesa neovirano gibanje okoli drevesa. Po potrebi mora očistiti okolico drevesa in odstraniti ovire v smeri umika, odsekati z drevesa nizko viseče veje in si pripraviti trdno stojišče.

Delavec ne sme odlagati orodja na prostoru v smeri umika.

13. člen

Drevesa se morajo podirati takole:

– dno zaseka mora biti nižje kot ravnina podžagovanja, ploskvi zaseka se v vrhu končata z ravno črto, ki leži pravokotno na smer podiranja, globina zaseka znaša 1/3 do 1/6 premera drevesa na štoru, kar je odvisno od načina podiranja, kot zaseka prilagojen načinu podiranja, sicer pa znaša okrog 35°, iz zaseka morajo biti odstranjeni vsi ostanki lesa;

– pravilnost izdelanega zaseka mora delavec pred podžagovanjem preveriti;

– ploskev podžagovanja mora ležati najmanj 2 cm više od dna zaseka ter pravokotno na os debla, razen pri podiranju nazaj;

– pri podžagovanju mora delavec pustiti dovolj močno ščetino, ki mora biti tako debela in oblikovana, da omogoča padec drevesa v določeno smer, pravilnost debeline in obliko pa mora delavec preveriti sprti med podžagovanjem;

– za naganjanje drevesa se uporabljajo klini iz ustreznega materiala in primerne oblike, ali druga naganjalna orodja;

– najbolj nategnjena vlakna je treba odžagati ali odsekati nazadnje.

Če je iz istega štora zraslo več dreves skupaj, se mora vsako drevo podirati posamično.

14. člen

Pri podžagovanju drevesa mora delavec s klicem in pravočasno opozoriti na nevarnost delavca v neposredni okolici, ki so opozorilo dolžni upoštevati, sekač pa se mora o tem prepričati.

Sekač je dolžan poskrbeti za varnost drugih oseb, če bi se takrat nahajale v bližini.

Pri podiranju drevja v bližini komunikacij ali drugih objektov je treba okolico opozoriti na nevarnost z opozorilnimi napisi, prometnimi znaki, zapornicami ali stražarji.

15. člen

Če piha rahel veter, je prepovedano podiranje pri dnu votlih ali nagnitih oziroma nazaj nagnjenih dreves.

16. člen

Na nagnjenem terenu se praviloma drevesa podirajo v taki smeri, da bo delavec pri delu lahko stal na zgornji strani debla.

Kadar se posek izvaja na strmem zemljišču, poteka podiranje drevja praviloma od spodaj navzgor.

17. člen

Obvisela ali na pol podrta drevesa se morajo reševati na varen način z uporabo ustreznih tehničnih pripomočkov. Prepovedano je:

- odžagovanje drevesa po krajših kosih;
- podiranje drevesa, na katerem je obviselo odžagano drevo;
- podiranje drugega drevesa čez obviselo drevo;
- plezanje na drevo in odsekovanje vej.

Delavci ne smejo zapustiti sečišča, dokler ne rešijo obviselca ali na pol podrtega drevesa. Če ga ne morejo rešiti sami, morajo nevaren prostor vidno označiti in o primeru obvestiti vodjo del.

18. člen

Ko je zagotovljena stabilna lega drevesa, sme delavec začeti z obdelavo podrtega drevesa.

Če na strmem terenu ni mogoče zagotoviti varnega dela, sta sečnja in obdelava drevja prepovedani.

Na nagnjenem terenu mora imeti delavec pri obdelavi podrtega drevesa stojišče na zgornji strani drevesa.

Med obdelavo drevesa delavec ne sme stati na deblu.

19. člen

Pri obdelavi drevesa na strmem terenu ali vpetega drevesa mora delavec izbrati takšno stojišče, da ga pri prežagovanju ne udari ali ne zadene del drevesa.

Če se za kleščenje uporablja sekira, se mora klestiti deblo na nasprotni strani stojišča.

20. člen

Kleščenje stoječih dreves opravljata najmanj dva delavca na podlagi delovnega naloga, v katerem je določen način dela in potrebno orodje ter delovni pripomočki.

III. DELO Z MOTORNO ŽAGO

21. člen

Pri gozdnih delih se uporabljajo motorne žage ustrezne moči za posamezne faze dela, ki najmanj ogrožajo varnost in zdravje delavcev. To so: lažje žage, žage, ki ne presegajo dopustne stopnje vibracij in dovoljenega nivoja ropota, žage z vgrajenim varnostnim ščitnikom, žage z zavoro verige in z drugimi izboljšavami.

Pri žagah se praviloma uporabljajo verige z varnostnim členkom, zlasti kadar se z žago klesti.

22. člen

Prepovedano je preizkušanje napetosti verige, čiščenja ali kakršnokoli popravilo motorne žage, dokler je motorna žaga v pogonu.

23. člen

Med prenašanjem motorne žage njena veriga ne sme biti v pogonu; izven delovišča mora biti veriga zavarovana s ščitnikom ali sneta z letve.

24. člen

Dovoljena stopnja vibracij in dovoljeni nivo ropota se ugotavlja po posebnih predpisih, če teh ni pa po splošno priznanih normativih varstva pri delu skladno z razvojem tehnologije dela v gozdarstvu.

25. člen

Delo pri podiranju drevja in izdelavi sortimentov je treba organizirati tako, da posamezen delavec v teku delovnega dneva ne dela ves čas z motorno žago, ampak uporablja pri posameznih fazah dela tudi druga orodja.

Trajanje dela z motorno žago se zaradi nevarnosti poklicnih obolenj določi za posamezne tipe žag na podlagi izsledkov fiziologije dela v gozdarstvu.

IV. SPRAVILO GOZDNIH SORTIMENTOV

26. člen

Gozdni sortimenti se spravljajo s sečišča ročno, z vprego, ali mehanizirano s traktorji oziroma z gozdnimi žičnicami.

Za spravilo morajo biti gozdni sortimenti pripravljeni (robljeni, krojeni, okleščeni, olupljeni) primerno načinu spravila, pravilni razdalji in nagibu terena.

Vrsto in smer spravila določi vodja del v skladu z delovnim nalogom oziroma s sečnospravnim načrtom.

Ročno spravilo

27. člen

Pri ročnem spravilu morajo biti delavci razporejeni tako, da jih ne morejo zadeti drseči sortimenti in da se lahko med seboj sporazumevajo z dogovorjenimi znaki. Delo morajo opravljati usklajeno.

28. člen

Sortimenti se na pravilni poti ne smejo kopičiti. Posamezen sortiment se mora sproti spraviti na dno poti. Če se sortiment na pravilni poti zatakne in ustavi, morajo delavci na zgornjem delu poti na dogovorjeni znak počakati z delom, dokler zastali sortiment ni rešen.

29. člen

Zadrževanje delavcev ali drugih oseb na območju izteka drče je med spravilom po drči prepovedano.

Med spravilom ne smejo v bližini pravilne poti obratovati stroji, ki bi z ropotom ovirali medsebojno sporazumevanje delavcev zaposlenih pri spravilu.

Med spravilom mora biti območje spravila zavarovano z vidnimi opozorilnimi znaki, po potrebi z zaporo ali s stražarji.

Spravilo z vprego

30. člen

Za spravilo gozdnih sortimentov z vprego mora imeti voznik vprege potrebne izkušnje za tako delo.

31. člen

Če se na delovišču opravlja spravilo z več vpregami istočasno, morajo biti te razporejene tako, da se med seboj ne ogrožajo.

Med vlačanjem se nihče ne sme zadrževati v dosegu sortimenta.

Spravilo s traktorji

32. člen

Za mehanizirano spravilo lesa se uporabljajo traktorji, ki so opremljeni z gozdarskimi priključki in opremo.

Če konstrukcija traktorske kabine ali priključkov ne varuje voznika pred pripetim bremenom, mora biti voznik traktorja zavarovan z varnostno pregrado.

Z varnostno kabino morajo biti opremljeni vsi kolesni traktorji, med traktorji goseničarji pa tisti, pri katerih konstrukcija traktorja to omogoča.

33. člen

Vlake in smeri vlačanja lesa s traktorjem morajo biti na terenu dovolj vidne oziroma označene.

Elementi vlak in smeri vlačanja lesa morajo biti usklajeni z zmogljivostjo in zahtevami prevoza s traktorjem.

Po daljših prekinitvah spravila se mora vlaka nanovo pregledati.

34. člen

Sortimenti, debla ali drevesa morajo biti pripravljeni tako, da delavec ob pripenjanju tovora ni v nevarnosti.

Med privlačenjem z vitlom in med vlačanjem bremena se nihče ne sme zadrževati v dosegu bremena, kar mora traktorist preverjati.

35. člen

Pred začetkom dela mora traktorist spoznati pravilno pot, da ugotovi ali mu pri delu pretijo nevarnosti.

V kabino traktorja se ne smejo vnašati orodje oziroma predmeti, ki bi traktorista ovirali pri delu oziroma bi ga lahko poškodovali.

Traktorist mora voziti s takšno hitrostjo, da se ne izpostavlja nevarnostim.

36. člen

Pri skupinskem načinu dela sme traktorist začeti s privlačenjem lesa šele, ko mu pomočnik da znak za začetek.

Velikost tovora določi traktorist glede na dovoljeno obremenitev traktorja med vlačanjem.

37. člen

Pri zbiranju in privlačenju lesa k traktorju se mora žična vrv navijati na boben vitla v vzdolžni smeri traktorja. Če stoji traktor izven vlake prečno na pobočju, se les ne sme privlačevati s spodnje strani.

Prepovedano je vlačiti les prečno po pobočju, če gume traktorja niso opremljene z verigami in če nagib pobočja presega 15 %.

38. člen

Sortimenti oziroma debla morajo biti na zbirnem mestu ob kamionski cesti poravnana tako, da se ne morejo nepredvideno premakniti in da nista otežkočeni nadaljnja dodelava in nakladanje.

39. člen

Pri vožnji po pravilni poti mora traktorist upoštevati poleg navodil proizvajalca traktorja o dovolje-

nem vzdolžnem in prečnem nagibu terena tudi vsakokratne terenske in vremenske pogoje.

Če bi prišlo med vožnjo do nenadnega prevračanja traktorja, traktorist praviloma ne sme izskočiti, ampak se mora čvrsto oprijeti močnejšega notranjega dela varnostne kabine.

Spravilo z žičnimi pripravami in napravami

40. člen

Za žične priprave in naprave se po tem pravilniku štejejo zlasti:

- gozdarske premične žičnice, kamor štejejo žični žerjavi, gravitacijske in krožne žičnice;
- gozdarski vitli, kamor se uvrščajo vitli z nosilno vrvjo in mali vitli (brez nosilne vrvi).

41. člen

Gozdarske premične žičnice za katere po predpisih o žičnicah ni potrebno gradbeno dovoljenje morajo biti postavljene na vsakokratni lokaciji in se lahko uporabljajo samo po načrtu.

42. člen

Načrt iz prejšnjega člena tega pravilnika mora vsebovati vse elemente, od katerih je odvisno varno delo z žičnico, zlasti pa:

- vzdolžni profil žičnice;
- način sidranja nosilne vrvi;
- mesto in način sidranja motornega vitla;
- način podpiranja nosilne vrvi;
- ugotavljanje napetosti vrvi;
- podatki o zmogljivosti in sestavnih delih žičnice (žične vrvi, vitel, voziček, dopustna teža tovora idr.);

— vrstni red montaže in demontaže žičnice in organizacija dela z žičnico;

— sredstva in način sporazumevanja delavcev pri delu;

— lokacija in ureditev razkladalne postaje;

— način vzdrževanja in popravil žičnice.

Načrt žičnice izdelata gozdarski strokovnjak, ki je usposobljen za delo z gozdnimi žičnicami.

43. člen

Prevoz ljudi z žičnicami ali z vitlom je prepovedan. Izjemoma je dovoljen prevoz delavcev, ki vzdržujejo ali po nalogu vodje žičnice popravljajo žičnico. Za prevoz morajo imeti pripomočke in sredstva, ki zagotavljajo varno delo.

44. člen

Med prevozom bremena se delavci ne smejo zadrževati v območju trase žičnice ali kota napetih vrvi ali v drugem nevarnem območju.

45. člen

Traso, elemente linije in ostale elemente, ki zagotavljajo varno delo z vitlom, določi in označi vodja del. Vodja del določi tudi začetek dela z vitlom.

46. člen

Dopustna teža tovora na žičnicah in pri vitlih mora biti označena na mestu pripenjanja tovora ali v njegovi vidni bližini.

47. člen

Prostor za pripenjanje lesa in za razkladanje tovora na razkladalni postaji mora biti tako urejen, da je omogočeno neovirano delo. Razkladalna postaja mora biti tako velika, da je zagotovljeno varno sortiranje in dodelava lesa pred odvozom.

Vodja žičnice mora ustaviti delo, če pride na razkladalni postaji do kopičenja sortimentov, ki bi ogrožalo varno delo pri razkladanju, manipulaciji in odvozu sortimentov.

48. člen

Delavci se med obratovanjem žičnice sporazumevajo med seboj z vnaprej dogovorjenimi znaki. Dogovorjene znake morajo poznati vsi delavci, ki so zaposleni na območju žičnice.

49. člen

Na nevarno območje morajo biti opozorjene z vidnimi znaki tudi druge osebe.

Na prometnicah je treba med obratovanjem žičnice z zavarovanjem zagotoviti varnost prometa in preprečiti dostop do trase žičnice.

V. NAKLADANJE, RAZKLADANJE IN PREVOZ GOZDNIH SORTIMENTOV

50. člen

Pred pričetkom nakladanja z nakladalnikom mora nakladalec vozilo podložiti in ob strani podpreti z zanesljivo podporo.

Nakladalec mora pred začetkom dela preveriti, ali je nakladalna naprava v brezhibnem stanju.

51. člen

Ročice vozila, ki niso stabilno pritrjene, morajo biti izdelane tako, da jih je mogoče odpreti iz varnega položaja.

52. člen

Teža bremena, ki se naklada, ne sme presežati dovoljene obremenitve nakladalnika.

Nakladalec ne sme s kupa nakladati sortimentov, ki so kakorkoli vpeti. Bremena ne sme prenašati nad drugimi delavci.

53. člen

Pri nakladanju z nakladalnikom ne sme biti nihče v dosegu bremena.

Sortimenti morajo biti za nakladanje tako pripravljene, da je omogočeno nakladanje brez nevarnosti za delavce.

54. člen

Ročno nakladanje težkih in dolžinskih sortimentov na vozilo in razkladanje z vozila se opravlja s pomočjo trdnih in stabilno postavljenih leg. Pri tem delu morajo imeti delavci ustrezne pripomočke za privlačenje, valjanje in potiskanje sortimentov.

Pristop na vozilo in sestop z naloženega vozila mora biti varno urejen.

55. člen

Ročno razkladanje ali nakladanje se ne sme opravljati istočasno na istem mestu kot razkladanje ali nakladanje z mehaniziranimi delovnimi pripravami ali napravami.

Če se dela z nakladalnikom opravljajo v bližini električnega voda, mora biti električni tok med delom izklopljen.

Na kraju razkladanja ali nakladanja sortimentov se ne smejo zadrževati drugi delavci.

56. člen

Novozgrajene gozdne ceste morajo biti prilagojene zmogljivosti in posebnostim vozil, ki se bodo uporabljala za transport gozdnih sortimentov.

Izpolnjevanje pogojev iz prejšnjega odstavka se ugotavlja pri tehničnem pregledu ceste.

Po daljših prekinitvah prevoza mora vodja del na novo pregledati gozdno cesto.

VI. SKLADIŠČENJE IN DODELAVA GOZDNIH SORTIMENTOV

57. člen

Za stalno in mehanizirano skladišče se določi prostor, ki ima utrjena in ravna tla. S prostora morajo biti odstranjeni vsi predmeti in odpadki, ki bi ovirali varno delo.

Skladišče mora biti opremljeno s potrebnimi opozorilnimi napisi.

Če se dela na skladišču v nočnem času, mora biti ves skladiščni prostor primerno osvetljen.

58. člen

Les se mora skladati tako, da zaposleni delavci niso ogroženi pri svojem delu, zlasti:

— les mora biti v zložajih poravnan in po potrebi podprt tako, da je zagotovljena stabilnost zložajev;

— višina zložajev sme biti le tolikšna, da nakladalcu pri nakladanju ne ovira pregleda nad zložajem;

— pri ročni manipulaciji z lesom zložaj ne sme biti višji kot 3 metre;

— med zložaji morajo biti tako široki prehodi, da imajo delavci dovolj prostora za gibanje; najmanjša širina prehoda je 1,50 m;

— prostorninski les je lahko zložen največ do višine 2,2 metra. Da bo skladovnica stabilna, se mora les ob koncih zlagati navzkriž, ali pa se morata oba konca skladovnice zavarovati s podporami.

59. člen

Valjenje težkih sortimentov morata opravljati vsaj dva delavca s pomočjo ustreznega orodja in v takem

položaju, da nista v nevarnosti, če bi sortiment zdrsil.

Sortimenti se pri nakladanju odvezemajo z vrha zložaja.

60. člen

Izmera lesa se opravi tako, da merilcu ne preti nevarnost, če bi se les zrušil.

Kadar se les tehta na vozilu, mora biti prostor okoli tehtnice tako velik in tako urejen, da se lahko varno ravna z vozilom.

61. člen

Transportne smeri morajo biti na stalnem skladišču vidno označene.

Vodja skladišča usmerja dovoz sortimentov in do-loča kraj razkladanja.

62. člen

Transportno-sortirna linija mehaniziranega skladišča mora biti urejena tako, da je omogočen varen dostop in gibanje po vseh delih linije.

Vzdrževanje in opravila na liniji se smejo opravljati le takrat, ko naprave niso v pogonu oziroma pod napetostjo.

Elektroinštalacijske in kompresorske naprave smejo biti dostopne samo delavcu, ki je določen za vzdrževanje linije.

63. člen

Vodja linije ne sme začeti z obratovanjem linije, dokler se ne prepriča, da so vsi delavci na svojih mestih.

Med obratovanjem linije se ne sme nihče zadrževati v bližini posebno nevarnih mest linije, kot so:

— boksi, kamor se odlagajo izločeni in izdelani sortimenti;

- stroji za lupljenje hlodov;
- krožne žage za čeljenje hlodov.

Če se mora delavec med obratovanjem linije približati lupilniku, se mora zavarovati pred odletavajočimi delci lubja z osebnimi varstvenimi sredstvi.

64. člen

Vsa dela na liniji se morajo izvajati usklajeno, upoštevajoč tudi odvzem sortimentov iz sortirnih boksov.

Odčelki hlodov se odstranjujejo takrat, ko linija ni v pogonu.

Prečkanje linije je dovoljeno samo na varno urejenem in označenem prehodu.

VII. GOZDNO-GOJITVENA IN GOZDNO-VARSTVENA DELA

65. člen

Za nabiranje semena na stoječih drevesih mora delavec izpolnjevati posebne zdravstvene pogoje in uporabljati zaščitna sredstva za tako delo.

66. člen

Za delo s stroji v gozdnih drevesnicah in na plantažah veljajo ustrezni varstveni ukrepi predpisani za varstvo pri kmetijskem delu.

67. člen

Kemična sredstva za zaščito gozdnih rastlin v drevesnicah in plantažah za zaščito gozdnega drevja in sortimentov pred boleznimi in zajedalci ter umetna gnojila se uporabljajo v skladu s posebnimi predpisi.

Kemična zaščitna sredstva se uporabljajo le v primeru, če škode ni mogoče preprečiti z drugimi sredstvi ali na drug način.

68. člen

Delo s kemičnimi zaščitnimi sredstvi oziroma trosenje gnojil se opravlja s pomočjo mehaniziranih delovnih priprav in naprav. Ročno trosenje gnojil je dopustno tam, kjer ni možno trosenje s stroji.

Osebna varstvena sredstva, vrsto kemičnih zaščitnih sredstev in način dela določi vodja del v skladu s posebnimi predpisi.

VIII. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

69. člen

Ko začne veljati ta pravilnik, se na območju SR Slovenije preneha uporabljati pravilnik o higienskih in tehničnih varstvenih ukrepih pri izkoriščanju gozdov (Uradni list FLRJ, št. 41-628/61).

70. člen

Ta pravilnik začne veljati osmi dan po objavi v Uradnem listu SRS.